

Habrůvka (okr. Blansko)**Jesyně Kostelík; údolí Křtinského potoka, parc. č. 433/7.**

Středověk. Areál nezemědělské výroby. Povrchový nález. Průzkum.
Uložení nálezu: neodebrány.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3050514N, 16.6954503E

Koncem roku 2020 byla provedena revizní prospekce vápenického areálu v údolí Křtinského potoka pod jesyní Kostelík, z něhož byla doposud publikovaná jen jedna novověká pec (Kos 2019). Rekognoskaci vyvolal zjišťovací výzkum vrcholně středověké vápenické pece u Březiny v lese „Vysoká“, jehož výsledky dovolují uvažovat o vztahu zjištěného výrobního zařízení k některým stávajícím i zaniklým stavbám v jeho okolí (kostely: Křtiny, Bukovinka, Babice nad Svitavou, Ochoz a Hrádek u Babic). Celkem byla v tomto okrsku zaznamenána čtyři nová pyrotechnologická zařízení podobné zemní konstrukce s výrobními a stavebními odvaly při svých obvodech. Nejzajímavější je velký pravouhlý objekt zadlabaný do svahu pravého břehu potoka, porušený jednou z větších vápenických jednokanálových pecí. Jeho pozice hned u mostku přes Křtinský potok u turistické lesní cesty vedoucí z údolí k jesyni Kostelík může poukazovat na staveniště, kterým mohl být pro tuto pec hrad neznámého jména v poloze Hrádek u Babic nad žlíbkem Vaječnick (k. ú. Babice nad Svitavou). Morfologie terénu mezi objektem a asi 9 metrů vzdáleným mostem nevyklučuje, že se ve stejných místech občas propadají do podzemí vody Jedovnického potoka. V místech krasového ponoru nastal podle všeho pokus o zbudování peciště vícekanálové vápenické pece o horních rozměrech cca 7 × 9 m a spodních cca 3 × 7 m. Pokud měla pec plentu s kanály a zahloubené předpecí, byla tato příslušenství evidentně odplavena potokem nebo zcela zaplněna zeminou při budování mostu. Charakteristický výrobní odval byl zjištěn pouze při jihozápadní straně objektu, kde jeho část nejspíše leží pod podobnou deponií mladší parazitující pece. Na opačné straně nebyl odval lokalizován vůbec, což značí, že vypalovací šachta mohla být původně ve své delší ose kratší (cca 6–7 m) a souviset s pecí, která již byla někdy v provozu. Vápenické pece podobných rozměrů korespondují v Moravském krasu s objekty vrcholného středověku, které již byly podrobeny archeologickému odkryvu (např. Kanice – U Hradu, Březina-Vysoká: Merta 1977; Kos 2019).

Literatura

Kos, P. 2019: Nové vápenické a cihlářské areály v Moravském krasu a jeho okolí. *Archeologia technica* 30, 20–38.

Merta, J. 1977: Středověké vápenické pece při Obránském hradě. *Archaeologia historica* 2, 239–246.

Summary

A revision survey of a lime burning complex situated in the Křtinský Stream valley under Kostelík Cave (Habrůvky cadastral area, Blansko District) was conducted in late 2020. Altogether, four new pyrotechnological installations with production and construction dump piles within their areas were detected. Limekilns of similar sizes resemble high medieval limekilns in the Moravian Karst.

Petr Kos

Habrůvka (okr. Blansko)**„Košův žleb“, parc. č. 491.**

Novověk. Lom, areál nezemědělské výroby. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu: neodebrány.

Lokalizace: WGS-84 – 49.3268072N, 16.7002750E; 49.3268911N, 16.7037939E

I. V rámci areálu, do něhož patří i vápenicko-štěrkařský okrsek „U Šajby“ (k. ú. Olomučany), je možné vymezit další dva vápenické okrsky v nedalekém „Košově žlebu“, jímž protéká Josefůvský potok. Upozornil na ně již dříve J. Merta a uvedl jako zdroj vápna pro nedaleké obce v raném novověku (Merta 1984). Větší západní okrsek zaujímá pravobřežní terasu žlebu, která vznikla částečně odběrem zvětřalého vápence z přilehlého svahu, kde vznikl následně větší zářez se šikmou stěnou vysokou místy 12–15 m. Na jižní hraně terasy jsou seřazeny pozůstatky zahloubených objektů s výrobními a stavebními odvaly, které jsou vesměs relikty jednokanálových pecí na vápno. Celkem sedm z nich vykazuje výrobní odpad spojený s pálením vápna, další čtyři mohou být označeny za pozůstatky hliníků, provizorních obydlí nebo důlního díla z prospekce rud. Také zde je doložena produkce šterku, který byl použit na zpevnění cesty, vedoucí ke křižovatce lesních cest pod tratí „Suchá louka“ na k. ú. Olomučany.

II. Druhý okrsek je situován v „Košově žlebu“ poněkud východněji na stejné pravobřežní terase. Jedná se o menší areál, čemuž odpovídají i menší jámové lomy a povrchové dobývky vápenců, k nimž příslušely dvě jednokanálové pece s výrobními odvaly plnými vápenného mouru. Dvě „pece“ výrobní odpad neobsahovaly, J. Merta (1984) však popisuje, že jedna z nich byla již dříve pečlivě odkryta neznámým badatelem.

Literatura

Merta, J. 1984: Vápenické pece v Košově žlebu. *Zkoumání výrobních objektů a technologií archeologickými metodami* 3, 99–101.

Summary

Based on a survey and surface finds, two lime burning areas with kilns that produced lime for nearby villages in the Early Modern Period can be delimited in the Olomučany cadastral area (Blansko District).

Petr Kos

Habrůvka (okr. Blansko)**„Na Okluku“; přírodní rezervace U Výпустku, parc. č. 433/10.**

Středověk. Areál nezemědělské výroby. Povrchový nález. Průzkum. Uložení nálezu: neodebrány.

Lokalizace: WGS-84 – 49.2931517N, 16.7230200E

V měsíci prosinci byl autorem rekognoskován terén v přírodní rezervaci U Výпустku v lesní trati „Na Okluku“. Zhruba ve středu rezervace, poblíž objektů jesyně Výпустek, byl zachycen na pravém břehu Křtinského potoka dosud neznámý vápenický areál, tvořený menšími plamennými pecemi, jemuž dominuje objekt mohutné vícekanálové pece o rozměrech peciště cca 4,5 × 11,5 m s podobně rozměrným předpecím otevřeným ke korytu asi 15 m vzdáleného potoka. Celkové rozměry kanálové pece i s odvaly pak činí zhruba 14 × 19 m při hloubce 1–1,2 m a výšce plenty kolem 0,7 m. V severním předpolí pece jsou náznaky mělké těžby hlín a exploatace škrapového vápence